

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д.и.н. Иваничка Петрова Георгиева

за доц.д-р Мирелла Стефанова Дечева,

единствен участник в конкурса за доцент по етнология (етномузеология)

към Историческия факултет на СУ”Св.Климент Охридски”

Професионално направление: 3.1 социология,антропология и науки за културата

Научна специалност: етнология - етномузеология

Конкурсът за „доцент” е обявен в ДВ бр.82 от 03.10.2014 г. за нуждите на

Катедра Етнология при Историческия факултет на СУ „Св.Климент Охридски”

Кратки биографични данни

Единствен участник в конкурса е доц. д-р Мирелла Дечева, от ОКИ „Музей за историята на София”.

Мирелла Дечева е родена на 26.11.1958 г. През 1981 г. завършва висше образование по история (магистър по история) със специализация по етнография в Софийския университет; втора специалност - българска филология. Работи една година като учителка по история.

От 1982-1985 г. е редовна аспирантка в Етнографския институт и музей. През 1989 г. защитава дисертация „Единство и многообразие на българската народна шевица” за научната степен „доктор”. През 2003 г. е избрана за доцент. През 1999 г. е специализирала в Summary University в Централен Европейски университет в Будапеща, Унгария и специализация по Дигитализация на обекти по движимото културно-историческо наследство (2013 г. в Софийския университет).

Мирелла Дечева активно участва в научния и музеен живот на Етнографския институт при БАН. През 2009-2010 г.е заместник директор на ЕИМ и главен уредник на Националния етнографски музей. От 2011 г. е главен експерт по Етнография в ОКИ „Музей за история на София”.

Мирелла Дечева е член на ИКОМ, а от 2013 г. – секретар на УС на ИКОМ България и участник от 2012 г. в Европейската академична мрежа за ромски проучвания.

Тя участва в 17 национални и международни научни проекти по проблемите на културното наследство, на миграциите, на ромите в Централна и Източна Европа и др. Рецензент е на книги, на дисертации и на научна продукция на участници в конкурси за хабилитация. В редица научни съобщения тя дава информация за конференции и международни семинари, изложби и популяризира българските обичаи.

Оставила е в Архива на ИЕФНМ при БАН теренни лично събрани материали, които използва и в своите изследвания.

Преподавателска дейност

Доц. Мирелла Дечева има дългогодишен преподавателски опит. Нейните лекционни курсове са в областта на музеологията, българската народна култура, народно и професионално изкуство, традиционни занаяти.

Като хоноруван доцент от 2003 г. досега е титуляр на курса „Етномузеология” в бакалавърската степен в специалност Етнология. През 2003 до 2010 г. тя чете лекции по „Професионално изкуство” в магистърската степен на същата специалност. От 2009 г. до сега преподава „Българска традиционна култура и народно изкуство” в магистърската програма в специалност „Мениджмънт и управление на културното наследство” във Философския факултет. От 1995 до 2009 г. чете лекции и води упражнения по „Етнография на България” във ВПИ „Неофит Рилски”-Благоевград, лекции „Традиционни занаяти” в Новия Български университет и „Етнология на пластичните изкуства” в ПУ „Паисий Хилендарски”.

Доц. д-р Мирелла Дечева е ръководител на докторант и магистър, както и на чуждестранни студенти по време на студентски музейни практики.

Научна дейност

В конкурса за доцент, Мирелла Дечева се явява със значителна научна продукция, от която 2 книги, студии и статии, от които 13 са на чужди езици. Тази продукция условно може да се обособи в следните области.

1. Етномузеология
2. Традиционна култура и народно изкуство
3. Етнология на съвременността
4. Етнокултурни групи
5. Научно-приложна дейност

В тези очергани области д-р Мирелла Дечева разглежда подробно много теми, някои от тях са нови, а други са интерпретирани от друг ъгъл. Нейните проучвания са направени въз основа на богат, лично събран теренен материал, на сведения от архиви, музейни колекции, исторически и литературни съчинения, фотографии, спомени. Доц. М. Дечева проследява явленията в исторически развой. Тя познава много добре традицията, проучва явленията от традиционната култура, но проследява и промените в съвременността, както и явления, възникнали в прехода от тоталитаризъм към демокрация.

Тези теми присъстват във всички очергани области, защото те се преплитат с нейните научни интереси. Най-общо това са – облекло, етнически групи, жената, морската култура, миграциите.

В областта на музеологията Мирелла Дечева разработва самостоятелно и в колектив тематико-експозиционни планове на 15 временни изложби в България и в чужбина и в изработването на постоянна експозиция на музея за история на София. Според мен всяка подобна разработка, макар обикновено характеризирана като приложна всъщност е плод на задълбочено проучване и на определена научна концепция за нейното представяне и визуализиране, за да достигне посланието ѝ до хората. Трябва да се отбележи, че в лекциите си тя съчетава своите знания по народна култура и етномузеология с музейната дейност. Така на практика тя се стреми да подготви бъдещи етнологи и музейни специалисти.

В студиите и статиите на доц. Мирелла Дечева в областта на музеологията се разглеждат нови и интересни проблеми. За нея музеят е културна институция с голямо значение за държавната, научна и обществена практика. Тя анализира мястото на

Етнографския музей за българската идентичност, както и за документирането, запазването и популяризирането на българското културно наследство. Спира се на необходимостта от работа с медиите, както и на използването на музейните практики върху възпитанието и образованието. Чрез временни изложби тя показва навлизането на модерността в българското следосвобожденско общество, а културните ценности стават част от стила на новото време. Тя използва мненията на посетителите, за да установи обратната връзка с тях – доколко идеите на изложбата достигат до тях. Защото за д-р Мирелла Дечева спецификата на музея е да визуализира научните търсения с предмети, фотоси, документи, които да разкрият посланието на темата.

Една от основните теми на д-р Мирелла Дечева е облеклото. Тя изследва постиженията на българските учени в изучаването на традиционното и градско облекло в България. В своите студии и статии тя лично е събрала и класифицира традиционното облекло в Сакар по пол,възраст,празнично и делнично. Тя разглежда един от елементите на облеклото – ризата и промените,които настъпват под влияние на различни фактори, включително и под влияние на модните тенденции. Появата на дискретното облекло е във връзка с неговите функции за комфорт на тялото и за естетическото въздействие на горното облекло. Интерес представлява мирогледната интерпретация на отделни елементи и особено „езикът” на костюма да се изведе като символ, равно поставен на вербалния език.

Везбата е съществена част от украсата на облеклото, която на семантично ниво е граница между човека и околното пространство. Интересно е да се посочи, че в своите изследванията д-р Мирелла Дечева разглежда българската шевица в социален и мирогледен контекст.

На изследването на българката е посветена книгата „Чертогът на българката черодейка”, С.,2000,109 с. и отделни студии и статии. За тези проучвания е използван богати етнографски, фолклорни и исторически сведения. Проучванията се преплитат с проучванията на облеклото и везбата като част от естетиката.Обхваща животът на българката от доиндустриалното общество. Представен е погледът към жената на чужденците, на мъжа и на самата жена към себе си. Разглежда се идеалът за женската красота, обусловен от епохата като част от традиционния модел за поведението ѝ.Чрез

рекламата се разкрива и градският вариант на идеала за женската красота и интересът към световните модни тенденции. В статии се разглежда и модерния образ на жената от първата половина ХХв.

Нов проблем и за етнологията е моряшката култура – една неизследвана област в етнологията. Доц. Мирелла Дечева разглежда тази професия като врата към света, която оказва влияние върху съвременността, семейството и мястото на жената като носителка на унаследени модели и модерни тенденции. Една част от тази култура са и трансграничните професионални ритуали в моряшкото съсловие през първата половина на ХХ в.

Проучванията върху етническите групи у нас дълго време оставаха в страни от научната проблематика. Мирелла Дечева отделя специално внимание върху ромите. Тя констатира, че през прехода от края на ХХ и началото на ХХІ век се създават трайни негативни нагласи срещу ромското население. На тяхното облекло е посветена книгата „Ме абала шукар, мо лоло дикло. Облеклото на циганите/рома в България. Gypsy/Roma Dress in Bulgaria. София /Sofia. 2004, 180 с. Въз основа на богат материал, събиран от различни извори, както и от собствени теренни наблюдения авторката достига да извода, че облеклото на ромите се развива под влиянието на българския костюм, но и по вътрешно групова логика и отразява начина на живот на отделните цигански групи. До създаването на общ цигански костюм не се стига. Отделните ромски общности притежават и свои идентификационни белези, по които ясно се разграничават. Определящи за всяка група е начинът на живот и производствената дейност, които са изведени като морално-етични норми на поведение вътре и вън от общността.

В една от своите статии М. Дечева разглежда облеклото за очертаване културата на чергарите, принципите за създаването и употреба на облеклото при чергари и уседнали роми. Тя показва, че облеклото е елемент, който очертава културата на чергарите и нещо повече, чрез облеклото се очертава пътя на чергарството.

Сред научните интереси се откроява и проучване на контакта българи-чужденци. Д-р М. Дечева специално се занимава с посрещането на чужденци, като анализира същността и символиката при тази среща и нейната мирогледна основа. Тя прави проучване на миграционните нагласи на населението в Родопите от миналото и днес,

като вниманието ѝ е насочено върху мотивацията, семейните отношения и манталитета. Специален интерес към миграционните движения в съвременността намират място в нейни проучвания на българите емигранти в Испания. Според тяхното всекидневие и празничен живот тя очертава четири периода в миграционните нагласи. Особено актуален е въпросът за възпитанието на децата в емигрантските семейства в Испания, като поставя във фокуса на внимание етническата идентичност на младите хора в чужда етническа среда.

В други изследвания д-р М.Дечева отразява промените в обществените и политически нагласи в прехода от социализъм към демокрация в българското село и българския град.

Научно-приложната работа на доц.М.Дечева намира своето място чрез организиране и участие в експониране на етнографски експозиции, в издаването на албуми, самостоятелно и в съавторство, в научно-популярни статии, чрез консултации за филми и чрез други форми на популяризиране на българското културно наследство.

Кои са най-важните приноси в цялостната научна дейност на доц. д-р Мирелла Дечева.

1. Научните изследвания на Мирелла Дечева са посветени на традиционната и съвременна българска народна култура в нейното историческо развитие, като отчитат промените, които настъпват в нея и процесите на модернизация.

2. Тя подхожда комплексно и в исторически план, за да характеризира българката, идеала за женска хубост и модела на поведението ѝ в традиционното общество.

3. Традиционното облекло е сред най-важните идентификационни белези за социална, културна и етническа принадлежност.

4. Везбата се разглежда и в социален и миросгледен контекст.

5. В изследванията на миграциите от етнологичен аспект се разкриват тези страни от начина на живот на емигрантите, които запазват българската идентичност.

6. Традицията е в основата на българската идентичност, а музеят е институцията, която трябва да я съхранява.

7. Чрез преподаването по етномузеология тя запознава студентите с тази наука, както и с българската народна култура, и по този начин дава знания и професионални умения.

8. В своята научна, музейна и преподавателска дейност тя успешно съчетава знание-музейна практика и преподаване.

9. Чрез научно-приложната си дейност в експонирането на етнографски изложби у нас и в чужбина, научно-популярни статии и проекти по музеология доц. Мирелла Дечева допринася за популяризирането на българската народна култура и приложението ѝ в културната и социална практика и издигане авторитета на българската етнология.

Заключение.

Д-р Мирелла Дечева представя документи и материали, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането му и Правилника на СУ "Св.Климент Охридски". В конкурса за доцент тя участва с напълно достатъчен брой научни трудове, публикувани в български и чужди научни издания.

Мирелла Дечева като хоноруван преподавател формира у студентите професионални нагласи на бъдещи музейни специалисти. Тя е уважаван преподавател и колега.

Научната и преподавателската квалификация ми дават основание да препоръчам на Научното жури да избере д-р Мирелла Стефанова Дечева за академичната длъжност „доцент” в Софийския университет „Св.Климент Охридски” по професионалното направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (етномузеология).

12.01.2015 г.

Рецензент: